

niso več v rabi, tako še beremo: odtvoriti (vrata so se škripaje odtvorile, *Povest v kleti*, Zora 1872, 307, enako *Prijatelj*, *Levec* nima te povesti; tako so pisali v onem času tu in tam, n. pr. SN 1871, 40, 3, dvakrat: odtvorenje šole v Mariboru; oblika je pravilna, toda po tem letu se ni več pisala); pre-pasti (devica, ki je prepadla pri vseh naborih, 4000, LZ 1894, 711, enako *Levec* in *Prijatelj* 239; oblika je domača, ali se po l. 1868 ne piše več. Dalje ima še po starem čutje (*Mrtva srca* 1884, 9 itd.) za čustvo itd.

Včasih je imel pri popravi nesrečno roko. V *Povesti v kleti* piše Tavčar: *Kobila* je tolkla s podkvo ob kamen, da so se iskre sule, Zora 1872, 308; *Prijatelj*: so vršele (!), vršenje je združeno z glasom, pri iskri pa je svetloba (prav bi bilo: so se usipale). V *Zvonu* 1876, 199 piše Tavčar: uho njegovo ni čulo žuborenja merčesov, *Levec* je spremenil: vršenja mrčesov (I, 73), *Prijatelj* pa je iz tega naredil: uho njegovo ni čulo vršenja hroščev (I, 242). Na drugem mestu: okrog cvetja je žuborelo na milijarde merčesov (*Zv.* 1877, 139), enako *Levec*, *Prijatelj* pa je mrčes zopet spremenil v hrošče in zapisal: okrog cvetja (!) je žuborelo na milijarde hroščev (!).

V naglici mu je ušlo tudi več tiskovnih pomot. V *Povesti v kleti* piše Tavčar pravilno: s staro, delotrudno roko (*Zora* 1872, 307), *Prijatelj* ima: delatrudno. V *Cvetju* v jeseni piše: da naj mi da puško v roke LZ 1917, 242, *Prijatelj*: da naj bi (!) dá puško v roke (VI., 50). Naša *Meta* je imela obrat te (to je *Rafaelove* podobe v *Bologni*) svete *Cecilije*, r. t. 243, *Prijatelj* je izpustil te, tako da besedilo moti: je imela obraz svete *Cecilije* (32). V romanu *Janez Solnce* je na strani 222 pomotoma izpustil 4 odstavke, počenši z odstavkom: Časih se je naslonil itd, *Slovan* 1885, 149.

A. Breznik

GLASBA

Akademski pevski zbor. — Slovenska narodna pesem.

Za naše glasbeno življenje izredno važen mejnik je postavil Akademski pevski zbor (APZ) s svojim vzornim koncertom meseca maja. Ne ponudi se večkrat prilika, da bi mogli s tako nedeljenim priznanjem poročati o kakem glasbenem dogodku med Slovenci. Pevovodja France Marolt je zopet posegel na globoko. Svojemu resnemu in važnemu prizadevanju, s katerim strokovnjaško in vestno grebe do virov naše narodne kulture, je postavil viden spomenik, ki bo kakor svetilnik žarel nazaj in naprej ter kazal krmarjem naše pevske kulture smer, ki jo morajo ubirati, da poti ne zgreše. Kdor je slišal koncert APZ, ki je podal le prvi del velikega umetniškega dela Maroltovega in njegovih sodelavcev, je moral občutiti, kako smo v zadnjih letih že daleč zabredli v stranpota v svojem glasbenem razvoju. Koncert je bil kakor odrešenje iz brezbarvne muzikalne vsakdanjosti.

Izvajavci so se to pot omejili le na skrajno severno in južno slovensko narodno mejo in podali nekaj skrbno izbranih koroških in belokrajinskih narodnih pesmi v *Devovi*, *Maroltovi* in *Tomčevi* priredbi. Pesmi so vzete iz narodnih navad teh krajev in so povečini starejšega datuma. Da je občinstvo

moglo uspešneje slediti, je Marolt napisal poleg teksta posameznih pesmi še izčrpne pripombe o nastanku in uporabi pesmi med narodom in pa znanstveno razpravo o narodni pesmi sploh, ki je, dasi ponekod lajiku težje umljiva, važen donos k razmotrivanju o narodni pesmi.

V Devovi harmonizaciji smo slišali tri koroške: Od kneza Marke (junaška pripovedna pesem izza turških vpadov), Spov tičke pojo in Žolnirsko. Vse so skrbno prirejene; iz njih diha pristnost koroške zemlje. Skladatelj je kraju in značaju ljudstva primerno priredil veliko število koroških narodnih, te pa so med njimi najboljše. Koledo za sv. Tri kralje, Drumelco, Pojdam v ruče, Pastirsko in Visoki rej je pripravil Fr. Marolt sam. Vse so odete v preprosto harmonizacijo, kakor jo pogodi le Marolt, ki sovraži nepotrebno šaro in umetničenje. Zato pa njegove priredbe tudi done kakor iz bron. Zlasti zanimivi sta Koleda, ki sloni s svojim melosom na starem koroškem pasijonskem napevu in pa Visoki rej, ki je po trditvi prirediteljevi eden najstarejših slovenskih obrednih napevov. Vseskozi zlasti ritmično zanimiva pesem je značilno prirejena, modulacije so kar naravnost izpeljane, kakor delajo to kmečki godci. Celotni strukturi se pozna večča roka. Hvaležni bi morali biti Maroltu za eminentno narodno-kulturno delo, s katerim nam rešuje umetnost za zgodovino.

Višek koncerta so pa dosegle značilne belokrajinske v Tomčevi priredbi. Odlikuje jih prelepa stilna ubranost, iskreno in pristno občutje in poglobljenje v ljudsko dušo, zraven pa kontrapunktično odlično speljana gradba. Takšno pesem, kakršno nam je zapel APZ, pokažimo zunaj svojih meja! To je naše blago, ne pa brezizrazni proizvodi naših glasbenikov, ki so zgubili domala ves stik z rodno grudo in njeno umetnostjo in plavajo v mogočnem toku mednarodne muzike. Res so nekatere Tomčeve pesmi težke, napisane za zборе odličnih kvalitet in zato — žal — povprečnim zborom težko dostopne. Toda to ne zmanjša njihove umetniške vrednosti. Želimo le, da bi nam Matija Tomc napisal še kaj podobnega iz bogate belokrajinske zakladnice za naše povprečne zборе. Tam bo pokazal vso svojo umetniško silo, ko mu bodo izrazna sredstva bolj omejena, kakor so mu bila tu (saj je ponekod vodil glasove do skrajnih mej in pisal za petje izredno krhka mesta).

Tomčeve harmonizacije so na koncertu prevladovale. S temi se je nekako predstavil koncertni publiki, ki ga je v priznanje priklicala na oder in toplo počastila. Poleg tipičnih belokrajinskih je napisal tudi prelepo koroško legendo Marija in mlinar, ki je bila po svojem koralnem napevu med najlepšimi, če ne najlepša. Belokrajinske so zanimive zaradi posebne (Marolt pravi: orientalske) barvitosti. Melodije se v nasprotju s koroško pesmijo gibljejo v zelo skromnem obsegu in večkrat v starih tonskih načinih, ki so za povprečna ušesa nekaj posebnega in dokaj tujega, ko so vajena le dura in mola. Izbrani so bili tipični primeri petja ob raznih narodnih običajih: Tepežnica (ob tepežkanju), dve koledi (za Svečnico in Ivanje), Zeleni Jurij (za jurjevanje), kolo (za ples), kresne in en primer stare junaške pesmi (Od hajduka Velje), ki je v svoji zgradbi veličastno-otožna pesem z vedno ponavljajočim se motivom, kateremu je prireditelj pridružil v poltonih sukajoči se

motiv goslarja in skladbo razvil v silno junaško pesem. Na koncu so dodali še prosto kompozicijo prof. Tomca Napojnico, ki se je imenitno podala v stilno enotni koncert in mogočno zaključila prireditvev.

Zbor naših akademikov (60 po številu) je najodličnejši pevski zbor med Slovenci, ki ga slavijo mnoge vrline, kakršnih drugi zbori pogrešajo. Prva in najvažnejša je temeljita tehniška pevska izobrazba. Marolt ni v nobenem pogledu površen delavec. Svoje mlade pevce stalno uri tudi teoretično in polaga izredno važnost zlasti na tvorbo tona, dihanje, izravnavo registrov, vokalizacijo, skratka na vse zgolj splošne podstave, brez katerih je lepo petje nemogoče. Le tako si je ustvaril res popoln zbor, ki vzbuja občudovanje in priznanje. Druga velika odlika, ki sledi iz prejšnje, je mehkost in sočna mladost glasov, ki se v vseh legah enako gibko uveljavljajo. Zboru bi bilo treba le še nekaj fundamentalnih basistov, da bi mogli nizke lege popolnoma uveljaviti. Vsi glasovi so zlit, done intonačno čisto in zmaguejo vsa težka mesta z lahkoto. Da je izreka odlična, se razume. So pa pevci v dobrih rokah svojega dirigenta, ki ne pretirava z mahanjem, kadar pa roki dvigne, zadoni mogočno in polno. Solistinja gdč. Iglčeva je svojo partijo prav zvonko in z občutkom odpela. Njen glas se je začuda lepo zlival z zborom. Tudi solista sta popolnoma ustregla zahtevi besedila in občutka.

Unionska dvorana je bila polna zares koncertnega občinstva, ki je s toplim utripom spremljalo lepo petje in z vnetim pritrjevanjem pokazalo, kako ceni delo APZ. Dokaj svojevrstne skladbe so zaradi sijajne izvedbe takoj našle pot v srca, in kontakt med zborom in poslušalstvom je bil iskren in trajen. Zelo škoda, da je bila premalo upoštevana gesta zbora, ko je koncert za ljubljansko okolico ponovil!

Akademski pevski zbor je pokazal našim glasbenikom pot, na katero naj krenejo, če hočejo najti in gojiti pravo narodno umetnost. Obenem je otel pozabljenja nekaj biserov stare narodne pevske umetnosti, ki bo — Bogu bodi potoženo — popolnoma umrla, če je ne bomo še v zadnjem trenutku rešili.

Ludovik Puš

GLEDALIŠČE

Henri Ghéon: »Igravec in milost« in sodobno gledališče.

Ob praznovanju 40-letnice akad. društva »Danice« so akademiki uprizorili v ljubljanski operi Ghéonov misterij »Igravec in milost« v prevodu M. Skrbinška. Delo je zaradi svoje programatične vsebine toliko značilno, da zasluži pozornost zlasti zato, ker tudi pri nas bolj in bolj slišimo glasove o preusmeritvi in preureditvi gledališča v zmislu prvotnega misterija.

Junak te drame je sv. Genezij, igravec cesarja Dioklecijana. Cesarju se je v sanjah porodil zamislek docela nove igre: gledališče naj bi uprizorilo zgodbo krščanskega stotnika Hadriana, ki je s svojo ženo Natalijo pretrpel mučeniško smrt. Tako napiše Dioklecianov dramatik Polidor igro po navadnih gledaliških pravilih, toda najvažnejša mesta je oblikoval po uradnih virih